

BÖLGESEL KALKINMADA KOBİLERİN ROLÜ, DENİZLİ ÖRNEĞİ

Umut UZEL – Özlem KÖPRÜLÜ

T.C. Maltepe Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme – İktisat 4. Sınıf

Giriş

Bu çalışmamızda KOBİ'lerin bölgesel kalkınma üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkilerini irdeledik. Çalışmanın kapsamı Denizli bölgesindeki KOBİ'lerin 2001 yılı itibariyle yerini içermektedir. Çalışmamızın ilk bölümü bölgesel kalkınmanın tanımsal açıklaması ve bölgesel kalkınma politikalarını içermektedir. İkinci bölümde; KOBİ kavramı ve bu kavramın Türkiye ekonomisindeki yeri ve bölgesel kalkınmaya olan direkt etkileri incelendi. Son bölümde ise örnek bölge olarak seçmiş olduğumuz Denizli bölgesinde 2001 yılı itibariyle KOBİ özelliği taşıyan işletmelerin sektörel incelemesini yaptık. Bölge olarak Denizli bölgesini, KOBİ olarak da sektör ayırımı yapmaksızın tüm sektörleri irdeledik.

Bölgesel kalkınma, sanayileşmenin belli bölgelerde toplanması sonucu ortaya çıkan eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, geri kalmış bölgelerin sanayileştirilerek gelişmiş bölgeler düzeyine ulaşması ve ülke içinde adil bir refah dağılımının sağlanmasıdır. Bölgesel kalkınma bir anlamda bölge itibariyle “fakirlik kısır çemberinin“ kırılmasıdır ki; bu bölge için gelişme potansiyelinin harekete geçirilmesi, ayrıca bölge dışı birikimlerin, sermaye, bilgi, teşebbüs kabiliyeti gibi bölgeye ithali ve bunların itici birer güç şeklinde bölgeye çekilmesidir.¹

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı gibi bölgesel kalkınma; ekonomik ve sosyal nitelikli bir yapısal değişimin bölge bazında gerçekleşmesini öngörmektedir. Bu gerçekleşme sonucunda ülke ekonomisinin pek çok yarar sağlayacağı açıktır. Bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine sağlayacağı yararları bahsetmek gerekirse, bunları şöyle sıralayabiliriz;

1. Ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan kaynakların iktisadi faaliyet içinde değerlendirilerek yüksek kalkınma hızının gerçekleşmesi.
2. Ülkede nüfus-kaynak dengesinin kurulması.
3. Döalist özelliğe sahip ekonomik yapının bütünleşmesi.
4. İktisadi mekanın ve şehirleşme olayının iktisadi gelişmeye en elverişli şekilde düzenlenmesi.
5. Bölgelerarası refah seviyesi farklılıklarının giderilmesi.²

¹ İlkin A. Bölgesel Kalkınma 1998

²Güven A. 1988 İktisadi Kalkınma Sosyal Kalkınma Planlama ve Japon Kalkınması

Bölgesel kalkınmanın ülke ekonomisine sağladığı yararlar göz önüne alınırsa, bunun gerçekleşmesi için etkin bir bölgesel kalkınma politikasının belirlenmesi ve uygulanması gereklidir. Bölgesel kalkınma politikasının iki yönü vardır. Birinci yönü; bölgeye özel bazı sorunları çözmek amacı taşımaktadır. Bu sorunlar arasında, yeni ekonomik koşullara uyum, işsizlik, kentsel yığılım ve bölgesel bütünleşme sayılabilir. Diğer yönü ise; bu politikaların bölgenin kendine özgü sorunlarından ziyade; ülkenin tümüne yönelmiş ve genel politik amaçları kapsıyor olmasıdır. Bu görüş “Bölgesel Kalkınma”yı ekonomik faaliyetlerin bölgeler³ arasında dengeli dağılımı olarak tanımlar.

Bölgesel kalkınma politikasının temel ilkelerini 3 grupta toplamak mümkündür. Birbirlerinin bütünleyicisi görünümünde olan bu ilkeler sırasıyla ; Sosyal Karlılık, Kalkınma Kutbu, ve Halkın Katılması İlkesidir.

Sosyal karlılık(fayda) ilkesinin özünde yatan düşünce, bölgelerarası gelişme dengesizliğini azaltmak amacıyla, geri kalmış bölgelerde ekonomik canlılık sağlayacak, buna karşın karlılığı son derece az ama sosyal faydası yüksek yatırımlar (ulaşım, haberleşme, elektrik enerjisi, içme suyu vb...) gerçekleştirmektir.

Bölgesel kalkınma politikasının savunulan ikinci ilkesi ise sosyal karlılık ilkesinin sonucu diyebileceğimiz kalkınma kutbu ilkesidir. Ülkenin ana düşüncesi ise; yapılan sosyal içerikli yatırımların kutuplaşarak daha etkin bir hal almasıdır.

Üçüncü ve son ilke ise, bölgesel kalkınma politikalarına yada diğer bir deyişle bölgesel kalkınma planlarına “halkın katılımıdır”. Bölgesel kalkınmayı sağlayacak olan kalkınma kutbunun başarılı bir şekilde yaratılması, ancak yöre halkının politikada söz sahibi olmasıyla yani, ekonomik ve sosyal ortamın etkin beraberlikleriyle gerçekleştirilebilir. Katılma deyimini geniş anlamda bölgedeki tüm kamu çalışanlarından ayrı olarak, bölge halkına mensup fertlerin, bölgesel kalkınma faaliyetlerine, kara veya uygulama aşamasında, fiilen veya danışman olarak katılmalarıdır.

³³ BM Araştırma Grubu Raporu Yerinden Yönetim Ve Kalkınma (Çeviri: Yalçındağ S. & Ulusoy N.)TODAİE Yayınları.1967

KOBİ Kavramı ve Ekonomideki Yeri

Küçük ve orta boy işletme (KOBİ) kavramı, dünyanın hemen hemen her ülkesinde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yapılmış olan KOBİ tanımlarında, hem bilim adamları ve araştırmacılar arasında hem de aynı ülkede yer alan çeşitli kurumlar ve yasalar arasında bir görüş birliğine varılamamıştır. KOBİ kavramının hukuki olmaktan çok ekonomik bir anlam taşıyor olması nedeni ile, işletmelerin faaliyette buldukları iş kolları ve kullandıkları üretim tekniklerine bağlı olarak kültürden kültüre, ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye farklı tanımlar yapıldığı görülmektedir. KOBİ tanımlarını etkileyen çok sayıda faktörün varlığı, bu farklılığın oluşmasında önemli roller üstlenmektedir. KOBİ tanımlarını etkileyen bu faktörler şu şekilde sıralanabilir:⁴

1. zaman
2. ekonomik gelişmişlik düzeyi
3. sanayileşme düzeyi
4. kullanılan teknoloji
5. pazarın büyüklüğü
6. faaliyette bulunulan işkolu
7. kullanılan üretim tekniği
8. üretilen ürünlerin özellikleri

KOBİ tanımlarını etkileyen çok sayıda faktörün bulunması, ortak bir tanımın geliştirilmesini daha da zorlaştırmaktadır. Tanımlamayı kolaylaştırması ve kavramsal bir çerçeve oluşturması açısından, KOBİ'lerin karakteristik özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareket ederek, KOBİ'leri tanımlarken dikkate alınmak üzere, şu karakteristik özelliklerden söz etmek mümkündür:

1. KOBİ'ler genel olarak, basit bir organizasyon yapısına sahiptirler ve profesyonel yöneticiler tarafından değil, bizzat işletme sahipleri veya ortakları tarafından yönetilirler.

2. KOBİ'ler sahipleri veya yöneticileri, işletmeleri ile ilgili kararların alınmasında bağımsız hareket etmektedirler ve herhangi bir denetime tabii değildirler.

⁴ Uludağ İ. & Serin V. 1991 Türkiye'de KOBİ'lerin Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler

3. KOBİ'ler, faaliyet gösterdikleri pazarlarda, nispeten küçük bir Pazar payına sahiptirler.

Ülkemizde, özel sektöre ait işletmelere ilişkin olarak gerçekleştirilen ilk sınıflandırma; 1923 yılında toplanan İZMİR İKTİSAT KONGRESİ'NDE belirlenen ve özel sektörü kalkındırmayı amaçlayan politikalar doğrultusunda, 1927 yılında çıkarılan TEŞVİKİ SANAYİ KANUNU'NDA yapılmıştır. Bu kanunda; en az 5 çalışanı bulunan işletmeler birinci sınıf işletme olarak kabul edilmiştir. 1936 yılında yürürlüğe konulan 3008 sayılı iş kanununda ise 10 kişiden az çalışanı bulunan işyerleri, küçük sanayi olarak kabul edilmiştir. Geçmişten günümüze geldiğimizde KOBİ'ler hakkında yapılan tanımlara baktığımızda yaşanan kavram karmaşasının daha da artmış olduğunu görmekteyiz. KOBİ'lerin evrensel ve net bir tanımını yapma olanağının olmadığı günümüzde ülkeden ülkeye, hatta aynı ülkede kurumdan kuruma bile bu tanım öz sermaye, istihdam edilen personel, pazar payı, kar, üretim, teknoloji seviyesi gibi değişik kriterler dikkate alınarak yapıldığından farklılık göstermektedir. Ülkemizde birçok kurum tarafından yapılan KOBİ tanımlarında birleşilen ortak nokta istihdamdır. Türkiye' de genellikle 1-149 kişi arasında istihdam sağlayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmıştır. Avrupa' da ise KOBİ tanımı 250 den az işçi çalıştıran işyerleri olarak yapılmıştır. KOBİ'lerin ekonomiye olan katkılarından bahsetmek gerekirse bu katkıları 9 ana başlıkta toplayabiliriz.⁵ Bunlar;

1. İstihdam yaratılması.
2. Esneklik sayesinde yeniliklere hızla uyum.
3. Girişimciliği teşvik.
4. Butik üretim sayesinde ürün farklılaşması.
5. Büyük işletmelere ara malı temini.
6. Çalışanlarla daha yakın ilişkiler kurabilme.
7. Teknik yeniliklerde daha fazla verimlilik.
8. Rekabetin temsil edilmesi.
9. bölgeler arası dengeli büyümeye ve çevrenin korunmasına olumlu etkisi.

Genel olarak teknoloji ve buna bağlı olarak üretim teknolojisi hızla değişmektedir. Bununla birlikte tüketici eğilimlerinde de sürekli değişimler olmakta ve insanlar artık sıradan ürünlerin yerine kendilerini özel hissedebilecekleri ürünleri tercih

⁵ Güney A. 2003 Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri Yüksek Lisans Tezi MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

etmektedirler.Bu durum KOBİ'lerin önemini daha da arttırmaktadır. Çünkü değişimlere esnek ve küçük yapıları sayesinde büyük işletmelerden daha hızlı uyum sağlayabilmektedirler. KOBİ'ler ekonomideki hareketlenmelere ve daralmalara büyük işletmelerden daha kolay uyum sağlama özellikleriyle de büyük işletmelerin yatırım riskini göze alamadığı bölgelere yatırım yaparak bu konudaki açığı gidermeye ve bölgesel kalkınmaya destek olmaya çalışmaktadırlar. ⁶

KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yerinin tespitini yapabilmek için istihdam edilen kişi sayısı, işyeri sayısı ve bu işletmelerin yarattıkları katma değerler gibi önemli göstergelere bakılır. Ülkemizdeki imalat sanayinde bulunan toplam 197.775 işletmeden 196.793 adedi 1-199 işçi çalıştıran işletmelere aittir. Bunun içindeki 194.546 işletme 1-49 işçi çalıştırmaktadır. İmalat sanayinde çalışan 1.530.745 kişiden %61.1 inin küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çalıştığını görmekteyiz. Tüm bu sayısal üstünlüklere rağmen yarattıkları katma değer aksine düşük kalmaktadır. Çalışanların %61.1 ini istihdam eden işletmeler yaratılan katma değerinde sadece %27.3 üne sahiptir.KOBİ'lerin yarattıkları istihdama karşın yeterli katma değer yaratamamalarının temelinde emek yoğun çalışmalarının ve teknolojilerini yenileyememelerinin olduğunu düşünmekteyiz.KOBİ'lerin istihdam yaratmadaki payı % 56.3 ihracatta % 8-10 kredi dağılımında ise %3 ler seviyelerindedir.

KOBİ'ler, faaliyet gösterdikleri bölgelerde istihdam ve gelir artışı sağlayarak büyük şehirlere göçü önlemekte ve bölgede canlı yaşama ve büyüme potansiyeli yüksek olan yeni işletmelerin doğuşuna ortam hazırlamamaktadır. Diğer yandan, KOBİ'ler bölgesel kalkınma süreci içerisinde, ülkenin tüm yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmaktadırlar.Bölgesel kalkınmışlık açısından dengesizliklerin görüldüğü ülkelerde, geri kalmış bölgelerdeki KOBİ'lerin desteklenmesi ve yenilerinin kurulması için gerekli ortamın hazırlanması, hem bölgesel kalkınma, hem de ülkenin gelişmesi açısından bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁶ Müftüoğlu T 1997 Türkiye'de KOBİ'ler Sorunları ve Öneriler

Bilindiği gibi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda sanayileşmenin belirli bölgelerde yoğunlaştığı ve diğer bölgelerde büyük çapta bir işsizliğin yaşandığı görülmektedir. Buna karşın, küçük ve orta boy sanayi işletmelerinin kurulması ve genişletilmesi daha az sermaye ve daha düşük teknoloji ile gerçekleştirildiği için bu işletmeler ülkenin birçok bölgesine yayılabilmektedir. Böylece sanayinin belli şehirlere yığılması önlenmekte ve nispeten geri kalmış bölgelerde teşebbüs gücü ve istihdam imkanları ortaya çıkarılmaktadır.

Küçük ve orta boy işletmelerin kaynak temininde yabancı sermaye yerine daha çok öz sermayeye başvurmaları ve işlerini büyütme amacıyla öz sermayelerini arttırma durumunda kaldıklarından, üretim sonucu elde ettikleri net karlarını büyük ölçüde yatırım harcamalarında kullanmaktadırlar. Yine bu işletmelerin faaliyet gösterdikleri yörede, bölge gereksinimini ve girdilerini dikkate alarak “modern teknolojiler” yerine “ara teknolojiler” kullanmaları hem bölgenin kalkınmasında hem de çevrenin korunmasına yardımcı olmaktadır.

Küçük ve orta boy işletmelerin bölgesel düzeyde istihdam ve gelir sağlama etkisi, bölgenin kalkınmışlık düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bu işletmelerin bölgesel kalkınmayı hızlandırma fonksiyonu, birbirine neden sonuç ilişkisiyle bağlı aşağıdaki aşamaları izleyerek zamansal bir gelişme süreci sonucunda etkisini ortaya koymaktadır:

1. Aşama: Küçük ve orta boy işletmelerin ülkenin her bölgesine yayılmış olması,
2. Aşama: Özellikle kırsal bölgelerde faaliyet gösteren küçük ve orta boy işletmelerin bölgede istihdam ve gelir yaratarak nüfusun büyük şehirlere göçünün önlenmesi.
3. Aşama: Duran yada azalan göç sonucu bölgede ekonomik faaliyetlerin canlanması.
4. Aşama: Bölgenin ekonomik imkanlarına ve izlenen kalkınma politikalarına bağlı olarak canlanan ekonomik faaliyetlerin dinamik ve büyüme potansiyeli yüksek işletmelerin doğuşunu teşvik edici bir ekonomik ortam yaratması.
5. Aşama: Dinamik ve büyüme potansiyeli yüksek işletmelerin kurulması ile bölgesel kalkınmanın hızlanması ve dolayısıyla ülke ekonomisinin gelişmesi.⁷

⁷ Yılmaz B. 2002 AB Sürecinde KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri ile Finansman Sorunları ve Denizli Örneği Yüksek Lisans Tezi Pamukkale Üniversitesi

Fakat açıklanan bu bölgesel kalkınma sürecinin gerçekleşmesi her bölgede aynı etkinlikte olmayacaktır. Çünkü belli bir zaman dönemini kapsayan bir sürecin işlemesi sırasında bölgenin, kültür, eğitim, ve doğal kaynakları gibi pek çok bölgesel faktör ile ülkenin izlediği makro ekonomi politikalarının değişen derecelerde etkileri olacaktır. Bu nedenle bazı bölgelerde inkübasyon ortamı yaratılamayacağı gibi, bazılarında inkübasyon ortamının uygunluğu farklı olacaktır.Örneğin; Türkiye'nin durumu bu açıdan değerlendirildiğinde, pek çok ilimizde ekonomik ortam canlı olmasına rağmen Gaziantep, DENİZLİ, Konya, Kayseri, Çorum, ve Tokat gibi illerimizin kendilerine uygun bir inkübasyon ortamı oluşturduklarını ifade edebiliriz.

KOBİ'lerin bölgesel kalkınma süreci içinde bir ülke kalkınmasına yapabilecekleri en önemli katkılardan bir diğeri de, o ülkenin tüm yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmalarıdır. Bilindiği gibi ekonomik gelişmeyi hızlandıran en etkili yöntemlerden birisi, toplumun tüm yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkarılmasıdır.Yeni ve yaratıcı fikirlerin gelişimini tüm toplum kesimlerini kapsayacak biçimde yaygınlaştırılmasının en etkin yolu ise, fırsat eşitliğini tüm ekonomik birimlerde yaratmaktır. Toplumun tüm kesimlerini kapsayan irili ufaklı tüm yerleşim noktalarına kadar yayılmış ve tüm ekonomik birimlerin yaklaşık % 99 unu oluşturan ekonomik birimler ise KOBİ'lerdir. Dolayısıyla KOBİ'lerin doğuşunu ve gelişimini sağlayıcı bir fırsat eşitliği ortamının yaratılması, hem bölgesel kalkınma hem de ülkenin ekonomik gelişmesi bakımından bir zorunluluk olmaktadır.

Sonuç olarak, ülkemiz gibi bölgesel kalkınmışlık açısından büyük dengesizliklerin görüldüğü bir ülkede, bu dengesizlikleri aşmanın en etkili yöntemlerinden birisi, geri kalmış bölgelerimizde KOBİ'lerin kurulmasını ve gelişmesini desteklemektir.

KOBİ'lerin bölgesel kalkınmaya yararlarından bahsetmişken yararlarına oranla çok daha az olsada zararlarına da değinmek istiyorum; KOBİ'ler avantajlarına karşılık kendi bünyelerinden kaynaklanan yapısal nitelikte sakıncaları da bulunmaktadır.Sermayeleri yeterli olmadığından çoğu kez optimum büyüklükte kurulamazlar ve bunun sonucunda optimum büyüklüğün avantajlarından yararlanamazlar. Aynı zamanda ürettikleri mala karşı talebin hızla arttığı dönemlerde müşterilerin isteklerini zamanında karşılayamadıklarından müşterilerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırlar.bunun yanı sıra olumsuz rekabet, finanssal planlama eksikliği, pazarlama konusunda yetersizlik, ihale ve bunun gibi etkinlikleri yapamama, işyerleri veya yerleşim alanlarının küçüklüğü, ve mevzuat ve bürokrasi gibi nedenleri de KOBİ'lerin dezavantajları olarak sayabiliriz.

Günümüz de gerek bölgesel kalkınmaya gerekse de ülke ekonomisine olan katkılarından dolayı Türkiye başta olmak üzere birçok ülkede KOBİ'ler girişimciler tarafından tercih edilmekte ve birçok kurum tarafından maddi manevi desteklenmektedir. Maddi destek konusunda önde gelen kuruluşlar ise; Avrupa Sosyal Fonu(ESF), Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu(ERDF) Avrupa Tarımsal Yönlendirme Ve Garanti Fonu(EAGGF), Avrupa Yatırım Bankası(EIB) Avrupa Kömür Ve Çelik Topluluğu(ESCS) ve IMF dir.

DENİZLİ Örneği

Şimdiye kadar vermiş olduğum teknik bilgiler ışığında çalışmama konu olarak özellikle 1973 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmasıyla başlayan ekonomik gelişimini günümüzde üst düzeyde devam ettiren Denizli bölgesini seçmiş bulunmaktayım. 1973 yılında ekonomik ve sosyal gelişmişlik sıralamasında 63 ilimiz arasında 38. sırada yer alan Denizli bugün 81 ilimiz arasında 12.sırada yer almaktadır.Bunda en büyük pay Denizli' de kurulmuş olan KOBİ' lerindir. Denizli ili yaklaşık 900.000 nüfusu ve %50 ye yaklaşan şehirleşme oranı ile Türkiye'nin önde gelen illerinden olmuştur. Ülkemiz istihdamına, iç ve dış ticaretine, dolayısıyla ekonomisine önemli katma değer sağlayan, son yıllarda kendisinden sıkça söz ettiren "Denizli Mucizesi"olarak bilinen ve ülkemizin bölgelerarası dengesizliğin azaltılması için geri kalmış bölgelerin gelişmesine model olarak önerilen Denizli ili ve sanayileşmesi yoğun olarak tekstil, dokuma ağırlıklı sektörlerin yanında, makine-teçhizat, kimya, gıda, mermer, metal eşya, elektronik, kablo vb. gibi sektörler yer almaktadır. 400 hektar büyüklüğünde bir organize sanayi bölgesi bulunan Denizli'de 664 işyerini bünyesinde barındıran bir de küçük sanayi sitesi bulunmaktadır, ayrıca imalat sanayinde çalışan 40.756kişi mevcuttur. 2000 yılında yapılan Türkiye 'nin 500 büyük sanayi kuruluşları listesinde Denizli ilinden 11 işletme yer almış, bunların iki tanesi ise KOBİ niteliğindedir. KOBİ niteliğinde olan MENDERES TEKSTİL Türkiye'nin en fazla ihracat yapan 50 kuruluşu sıralamasında 60,9 milyon \$ ihracat ile 46. olmuştur. İkinci 500 büyük kuruluşlar listesinde ise Denizli'den 15 işletme yer almış, bunların ise 2tanesi KOBİ niteliğindedir. Ancak Denizli sanayi tekstil ağırlıklı olduğu ve tekstil sektörü de emek yoğun olduğu için sadece çalışan sayısına bakılarak bu yargıya varmak yanlış olmakta

ve 26 işletmenin 21 i KOBİ niteliği taşımaktadır.⁸ Aşağıdaki tablolarda yukarıda bahsi geçen firmalar ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

TABLO 1.1 2000 YILI İLK 500BÜYÜK FİRMA LİSTESİNDEKİ DENİZLİ MENŞEİLİ FİRMALAR

sırası	firma	ihracat (MİLYON \$)	ÇALIŞAN SAYISI
83	ERBAKIR A.Ş	47,2	370
155	MENDERES A.Ş	60,9	190
220	ABALIOĞLU YEM	6	165
271	GÜNEŞ A.Ş	29	1823
307	DEBA A.Ş	26,6	716
315	KÜÇÜKER A.Ş	34,5	1393
392	DENİZLİ ÇİMENTO A.Ş	2,5	256
393	GÖKHAN A.Ş	15,8	1284
414	ABLIOĞLU A.Ş	5,5	522
440	OZANTEKS A.Ş	26,3	1178
444	DENTAŞ A.Ş	0,4	339

⁸ Yılmaz B. 2002 AB Sürecinde KOBİ'lerin Ekonomideki Yeri ve Finansman Sorunları ve Denizli Örneği Yüksek Lisans Tezi Pamukkale Üniversitesi

TABLO 1.2 2000 YILI İKİNCİ 500 BÜYÜK FİRMA LİSTESİNDEKİ DENİZLİ MENŞEİLİ FİRMALAR

SIRASI	FİRMA	İHRACAT (MİLYON \$)	ÇALIŞAN SAYISI
80	DENİZLİ CAM A.Ş	16,793	857
138	DENİTEKS A.Ş	18,697	445
177	DENİZ A.Ş	13,311	599
196	KAYNAK A.Ş	194	637
199	HÜRSAN A.Ş	19,772	550
203	DOK-SAN A.Ş	16,522	540
232	KOCAER HADDECİLİK A.Ş	780	114
242	İPEKYOLU TEKS A.Ş	14,811	440
270	ATAK TEKSTİL A.Ş	7,087	381
289	GÖVEÇLİK İPLİK A.Ş	11,475	400
320	GAMATEKS A.Ş	10,121	489
349	KONFRUT GIDA A.Ş	7	123
435	FUNİTEKS A.Ş	8,564	302
449	KAYNAK TEKSTİL A.Ş	-	272
453	SAYINTÜRK TEKS A.Ş	7,09	559

2001 Yılında Denizli' deki KOBİ'lerde yapılan bir anketin sonuçlarına göre; işletmelerin % 43.4 ü ekonomik darboğaz olduğunu %23.7 si ise ekonomik darboğaz yaşamadıklarını söylemişlerdir %32.9 u ise cevap vermemiştir.Yine aynı ankettten alınan sonuçlara göre Denizli de bulunan KOBİ'lerde çalışanların % 5.3 ü 1-9işçi çalıştıran işletmelerde, % 30.3 ü 10-49 işçi çalıştıran işletmelerde, %32.9 u 50-199 işçi çalıştıran işletmelerde, ve %31.6 sı ise 200 den fazla işçi çalıştıran işletmelerde istihdam edilmiş bulunmaktadır. Çalışanların %61 i erkek % 39 u ise kadın çalışandır. Kadınların çalışma yoğunluğu göz ardı edilemeyecek kadar az değildir. Çünkü Denizli sanayisi başta da belirttiğim gibi tekstil ve dokuma ağırlıklı olduğu için kadın işçi çalıştırma yoğunluğu fazladır. İşletmelerde çalışan kişilerin eğitim durumları incelendiğinde direkt üretimde yoğun olarak ilkokul, ortaokul, ve lise mezunlarının çalıştığı görülmektedir, yüksekokul ve fakülte mezunları ise daha çok idari ve yönetsel alanlarda çalışmaktadırlar.

Buradan da görülebileceği gibi direkt üretimde çalışan işçilerin eğitim düzeyinin düşük olması işletmelerin yetmiş yüksek eğitilmiş kalifiye elemanının yetersiz olduğunu göstermektedir. Denizli de kurulmuş işletmelerin % 43.4 ü altyapı, ulaşım, çevre, yan sanayi, arıtma tesisleri vb... avantajlarından dolayı organize sanayi bölgesinde yatırım yaparak sanayi bölgesinin avantajlarından yararlanmayı amaçlamışlardır. Geri kalan işletmelerin % 16 sı il sınırları içinde % 37 si belediye sınırları içerisinde, geri kalan kısmı ise küçük sanayi sitelerinde kurulmuşlardır. Bölgede kurulmuş işletmelerin % 97.6 sının tesislerinde kalite kontrol işlemleri düzenli olarak yapılmaktadır, bunun nedeni ; bölgedeki işletmelerin çoğu ya doğrudan yada dolaylı yollardan ürünlerini ihraç ettikleri için mutlaka kalite kontrol yapıyor olmasıdır. İşletmelerin % 60 ının sipariş usulü çalıştıklarından dolayı yenilikler konusunda müşteri isteklerini dikkate aldıkları bu ise işletmelerin AR-GE 'ye önem vermedikleri ve ülkemizin katma değeri yüksek ürünlere geçişin önünde en büyük engel olduğudur.% 16 lık bir kısım işletme ise AR-GE çalışmaları yaparak ürünleri ilk defa kendileri piyasaya sürmektedir. Bölgede kurulu işletmelerin % 54 ü günümüz teknolojilerini takip edip uygularken % 45 i son teknolojik olmasa da modern sayılabilecek teknolojiler kullanmaktadırlar, %1 lik bir kısım işletme ise babadan kalma ve demode sayılabilecek teknolojileri kullanmaktadırlar. Bölgedeki işletmelerin % 35i dışında kalanların 1 ocak 1996 da yürürlüğe girmiş olan Gümrük Birliği ile ilgili hazırlık yapmadığı görülmektedir. Günümüzde Denizli; İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa Adana, ve Antalya'dan sonra Türkiye 'nin en gelişmiş 7. ili olarak karşımıza çıkmaktadır. KOBİ'lerin etkin çalışmaları sayesinde 80' lerde başlayan ve 90' larda hızla devam eden bir bölgesel yapılanma süreci içinde, geleneksel sanayi ve ticaret merkezleri dışında yıldızı parlayan, ekonomik açıdan sıçrama yapan ve "ANADOLU KAPLANLARI" olarak adlandırılan iller arasında, kendine özgü bir süreç yaşayan başarılı illerimizden birisi olmuştur.⁹

Lisans Tezi ⁹ Yılmaz B. 2002 AB Sürecinde KOBİ'lerin Yeri ile Finansman Sorunları ve Denizli Örneği Yüksek Pamukkale Üniversitesi

Sonuç

Hem Denizli bölgesinde hem de Türkiye çapında kurulu bulunan KOBİ'lerin yapılarının esnek olması, büyük şirketlere oranla sektör ve pazar değişimlerini kolay sağlayacaktır. Ancak KOBİ'lerin bunu tek başlarına yapmaları kolay olmayabilir. Bu nedenle alternatif sektörlere girebilmek için, KOBİ'lerin kendi aralarında işbirliğine gidip örgütlenmeleri gereklidir. KOBİ'lerin sorunlarını çözmek ve rekabet güçlerini geliştirmek için şimdiye kadar izlenen ekonomik politikaları gözden geçirerek, geçmişteki hatalardan dersler alınmalı, yeni strateji ve yaklaşımlar geliştirilmelidir.

Denizli de faaliyet gösteren KOBİ ler Türkiye'nin bir kesitini oluşturmaktadır .KOBİ' ler Türkiye ekonomisi içinde ne kadar önemli bir yere sahipse Denizli ekonomisinde de o kadar önemli bir yere sahiptirler. Bu nedenle KOBİ' lerin durumunu, içsel ve dışsal sorunlarını genel olarak çalışmamızda ortaya koymaya çalıştık. Yapmış olduğumuz çalışma sonucunda elde ettiğimiz bulguları inceleyecek olursak Denizli bölgesinde kurulu olan KOBİ' lerin bölge ekonomisini büyütme yönünde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir . Bölgedeki işletmelerin % 70 nin KOBİ olduğu düşünülürse KOBİ lerin bölge ekonomisindeki payı ortaya konmuştur. Denizli bölgesinde sektör ayrımı yapmaksızın tüm işletmelere baktığımızda bölgedeki KOBİ lerden 2001 yılı itibariyle 242 trilyon TL vergi tahsil edildiğini ve yaklaşık 482 milyon \$ lık ihracat geliri elde edildiğini de hesaba katarsak ; bölgede kurulu olan KOBİ'lerin hem ekonomik alanda hem de sosyal alanda Denizli' nin gelişiminde ve kalkınmasında büyük bir rol oynadığı görülmüştür. Denizli' nin 70 li yılların başında kalkınmada öncelikli iller kapsamındayken 30 yıl gibi kısa bir zamanda bölgede KOBİ lerin hızla çoğalmasıyla beraber Denizli' nin şu anda Türkiye genelinde sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından 12. sırada olduğu dikkate alınırsa ekonomik ve bölgesel açıdan Türkiye çapında ne kadar büyük bir gelişme örneği gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu gelişmenin en büyük kaynağı da KOBİ' lerdir. KOBİ' lerin bölge ekonomisi üzerinde bu kadar önemli bir yere sahip olmalarına rağmen karşılaştıkları finansal, yönetsel ve bilgi teknolojileri eksiklikleri gibi sorunlar nedeniyle bölge ekonomisi mevcut KOBİ potansiyelinden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Unutulmamalıdır ki KOBİ'ler ekonominin temel taşları ve bölgesel kalkınmaların en önde gelen tetikleyicisidirler.

KAYNAKÇA:

- i. Güven A. 1988 İktisadi Kalkınma Sosyal Kalkınma Planlama ve Japon Kalkınması Filiz Kitapevi
- ii. Güney A. 2003 Türkiye' de KOBİ' lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri Yüksek Lisans Tezi MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
- iii. İlkin A. 1998 Bölgesel Kalkınma
- iv. BM Araştırma Grubu Raporu ; Yerinden Yönetim ve Kalkınma (Çeviri: Yalçındağ S., Ulusoy N.)TODAİE Yayınları 1967
- v. Müftüoğlu T. 1997 Türkiye'de KOBİ' ler Sorunları ve Öneriler EGS Bank Yayınları
- vi. Tezer Ö. 1990 KOBİ' lerin Konumu Önemi ve AT' a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ile Çözüm Yolları MPM Yayınları no:426 ANKARA
- vii. Uludağ İ. & Serin V. 1991 Türkiye'de KOBİ' ler Yapısal ve Finanssal Sorunlar, Çözümler İTO Yayınları
- viii. YILMAZ B. 2002 AB Sürecinde KOBİ' lerin Ekonomideki Yeri ile Finansman Sorunları ve Denizli Örneği Yüksek Lisans Tezi Pamukkale Üniversitesi...

UMUT UZEL – ÖZLEM KÖPRÜLÜ

Umutuzel307@hotmail.com

0 216-626-10-50

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ İ.İ.B.F.

Marmara Eğitim Köyü 34857

MALTEPE / İSTANBUL